

Donald Lee Coburn

DŽINNIMÄNG

LAVASTAJA JA
MUUSIKALINE KUJUNDAJA
Garmen Tabor

TÕLKIJA
Mati Soomre

KUNSTNIK
Liina Unt

DRAMATURG
Tõnis Parksepp

VALGUSKUJUNDAJA
Villu Konrad

KUNSTNIKU ASSISTENT
Gerli Raag

INSPITSIENT
Kiiri Tamm

VALGUSMEISTER
Villu Konrad

HELIMEISTER
Elari Ennok

GRIMEERIJA
Merle Liinsoo

KOSTÜMEERIJA
Liia Prants

LAVAMEISTER
Martin Paul

Näidendi autoriõigusi vahendas Eesti Teatri Agentuur

Esietendus 1. veebruaril 2025 Ugala teatri väikeses saalis

LOOMINGULINE JUHT
Liis Aedmaa

TEATRIJUHT
Garmen Tabor

OSADES

FONSIA DORSEY
Luule Komissarov

WELLER MARTIN
Andres Tabun

www.thegingame.com

Donald Lee Coburn (1938) on ameerika dramaturg, kelle esiknäidend „Džinnimäng“ võitis Ameerika olulisima kirjandusauhinna – Pulitzeri preemia (1978). Auhinna žürii tõstis esile seda kui suure originaalsuse, leidlikkuse ja sisendusjõuga näidendit. „Džinnimängu“ saatis kohene edu. Broadway lavastust mängiti 516 korda ja sellele järgnes tuur üle Ameerika Ühendriikide. Seda on lavastatud üle maailma, sh Prantsusmaal, Saksamaal, Itaalias,

Kreekas, Belgias, Hollandis, Austrias, Rumeenias, Iisraelis, Ungaris, Brasiilias, Argentiinas, Lõuna-Aafrika Vabariigis, Austraalias, Jaapanis, Hiinas jm. Pärast „Džinnimängu“ edu on Coburn kirjutanud veel mitu näidendit, telelavastust ja pilootosi telekompaniidele CBS ja ABC. Näidendi esmalavastus Eestis oli 1984. aastal Ugala teatris. Tookord mängisid džinni Lisl Lindau ja Kaljo Kiisk.

„Džinnimängu“ esmalavastus Ugala teatris 1984. aastal.
Pildil Kaljo Kiisk ja Lisl Lindau.

KOOSOLEMISE KEEMIA

Vastab lavastaja Garmen Tabor

Lavastusest tuleb välja, et kaardimäng pole ainus asi, mis võib tekitada hasarti. Mis tekitab Sinu jaoks elus hasarti?

Hasart on tegelikult selline sõna, mis mulle eriti ei meeldi. Võib-olla ma ütlesin pigem kirk. Ma arvan, et inimest ikkagi veab ja hoiab elus kõige laiemalt öeldes armastus. Armastus on väga suur nähtus. Selles on tahtmine mõista, andestada, tahtmine olla ja jagada. Mingi tahe on armastuse sees ja see hoiab inimese elus.

„Džinnimäng“ kanti Eestis esimest korda ette 40 aastat tagasi siinsamas Ugala. Miks otsustasid selle uuesti lavale tuua?

Vaatasime koos loomingulise juhi Liis Aedmaaga meie truppi ja repertuaari ning mina pakkusin „Džinnimängu“ lihtsalt ühe näitena välja. Talle hakkas see mõte meeldima ja ta tegi mulle ettepaneku seda ise lavastada. Algselt Eesti Teatri Agentuurist saadud näidendis ei olnud mitte kõike kirjas ja siis me kaevasime dramaturg Tõnis Parksepaga oma Ugala arhiivist välja selle esmase, 1984. aastal trükimasina peal kopeer-paberile trükitud teose. Teksti variant, mille me leidsime, oli minu arvates kõige sobilikum, sest hilisemates versioonides oli viimane stseen kaduma läinud. Minu jaoks oli oluline näidata, et kõik

need tunded, huvid ja vajadus läheduse järele on inimese sees ka eakamas eluetapis olemas. Mind paelus, kuidas need inimesed omavaheliste tunnetega hakkama saavad. Vanus ja soov jääda väärikaks ei tähenda, et inimese loomuses oleks kõik kadunud või surnud, vaid pigem seda, et kired, mida igapäevases elus enam vaja pole ja mis on pandud kuhugi vaka alla, pulbitsevad seesiselt edasi.

Kuidas Sa mõtestasid enda jaoks Fonsia ja Welleri vahelist suhet emotsionaalsel ning psühholoogilisel tasandil? Milliseid aspekte soovisid lavastades rõhutada?

Minu jaoks oli kõige olulisem üksildustundega kaasnev läheduse otsimine, mille vajadust ei pruugi inimene enda jaoks teadvustada. Ma soovisin leida just neid kohti, kus nad lähevad omavahel vastuollu ja nende arusaamad ei ühti, kuid lõpuks lepitakse. Konkreetsemalt võttes ütleb ju härra Weller Martin iseendale, et ta on justkui kogenud vanadekodudes olia, kes on tekitanud endale rutiini ja leidnud seal majas ka vaikselt mahajäetud nurgakese, kus inimesed pigem ei käi – pooleldi kolikambriks muutunud veranda. Sinna ruumi siseneb proua Fonsia Dorsey, vastastikku kombates leiavad nad teineteises midagi sümpaatset.

Sealt hakkab lugu arenema. Kui Fonsia püüab olukorraga leppida, hoides end teatava illusiooni küüsis, siis Weller vastupidiselt proovib seda illusiooni maha kiskuda. Ometi nende mängude käigus rollid vahetuvad. Oluline on, et mingil hetkel jõuavad nad oma suhtes nii kaugele, et vaataks justkui vana head abielupaari, kes kraakleb omavahel, sest mida lähedasemaks muututakse, seda julmemalt ja otse vastastikku öeldakse.

Lavastuse alusmaterjal on väga tekstikeskne ja suur osa publikule edastatavast infost tuleb esile nii öelda ridade vahelt. Mis on sellist tüüpi materjali lavastamise boonused, raskused, mis võimalusi see loob?

Ma püüan lavastajana mõista loo tervikut ja teemat, millest me tahame kõnelda. Kahele näitlejale kirjutatud lugu eeldab väga head koostööd. Me võime ju kõik igasugu asju varasemalt välja mõelda, aga see on lihtsalt ilus unistus. Päriselt hakkab tükk valmima proovides üheskoos teksti uurides ja katsetades. Boonuseks on kindlasti see, et näitlejad sobivad oma kogemuste, teadmiste ja huumoriga nendesse rollidesse nii hästi. Nende mängulust ja anne saavad koosolemise keemias väljenduda.

Peamiselt oled tuntud näitleja ja teatrijuhina, kuid oled tegelenud ka lavastamisega. Mis on neis rollides sarnast? Mida on need Sulle õpetanud?

Teatrijuhi töö on olnud neist kõige vastutusrikkam, aga oma elukutselt olen ma ikkagi näitleja. Lavastamisega tegin

ma katsetusi juba lavakoolis, kus kursuse juhendaja Kalju Komissarov andis kõigile ülesande leida üks katkend ja proovida näha seda maailma just lavastaja pilgu läbi. Eesmärgiks oli aru saada, kes on näitleja jaoks see teine pool ning kuidas lavastaja peab tükki tervikuna nägema ja mõistma. Sellest õppisime, et tegu on kollektiivse tööga ja keegi ei saavuta midagi üksi. Ei tee lavastaja üksinda lavastust ega näitleja oma rolli. Loomulikult on kool, näitleja elukutse, koostöö väga heade eesti lavastajatega ja mingid varasemad katsetused andnud mulle julguse selliseid väljakutseid vastu võtta. Enamasti on lavastamise ülesanded tekkinud mitte sellepärast, et ma hirmsasti tahaks lavastada, vaid need on olnud vajaduspõhised. Mul on ilmselt loomuses, et ma sunniviisiliselt midagi teha ei saa. Mulle peab see mõte või teema ikkagi väga huvi pakkuma. Tuleme seega alguse juurde tagasi, et mingi sisemine kirk peab asja juures käivituma. Mingi ülesanne peab pakkuma nii palju huvi, et ma tahan seda teha.

Garmen Taborit küsitles Gerli Raag

Džinn või džinni ramm on populaarse kaardimängu ramm üks variantidest. Põhimõte on kombinatsioonide moodustamine.

Kaks mängijat, 52 kaarti. Tugevusjärjekord K, E, S, 10, ... 2, A. Kummalegi partnerile jagatakse 10 kaarti, järgmine kaart läheb lahtiselt lauale viskepaki põhjaks, ülejäänud on kinniselt varupakis. Mängija püüab oma kaarte rühmitada:

- kolmikuteks või nelikuteks (nt kolm üheksat või neli emandat) ja/või
- vähemalt kolmekaadilisteks mastiridadeks (nt risti S, 10, 9).

Käigul olev mängija:

- võtab ühe kaardi varu- või viskepakist,
- rühmitab võimaluse korral oma kaardid,
- viskab ühe kaardi lahtiselt viskepaki (Welleri variandi puhul saab eeskäsi 11 kaarti ning avakäiguks viskab ühe kaardi ära).

Mängija võib peale oma äraviset lõpetada jaotuse:

- teades, et tal on džinn (kõik kümme kaarti kuuluvad ühte või mitmesse rühma) ladudes kaardid lauale,
- koputades, kui rühmadesse mittekuuluvate kaartide silmade summa on tal alla 10.

Esimesel juhul saab mängija džinni eest 25 punkti, sellele lisatakse silmad vastase kaardidelt, mis vähemalt

„Džinnimängu“ kavalehe kaas. Ugala, 1984.

kolmekaadilistesse rühmadesse ei kuulu. Iga pildikaart annab 10 silma.

Teisel juhul saab mängija punktideks vastase ja enda silmade vahe. Kui vastasel on neid silmi sama palju või vähem kui koputajal, saab vastane silmade vahe pluss 10 punkti.

Mängitakse kokkulepitud punktisumma saamiseni, tavaliselt 100-ni. Kui varupakk saab otsa, keeratakse viskepakk (v.a pealmine kaart) ümber ning mäng jätkub. Hollywoodi džinnis mängitakse kolme mängu korraga. Kummagi vastase esimene võit märgitakse talle esimese mängu, teine võit esimesse ja teise mängu, järgmised võidud kõigisse kolme mängu. Kolm või neli mängijat saavad 7 kaarti, 5 mängijat 6 ning 6 mängijat 5 kaarti. Kolme või enama mängija korral on lihtsam märkida miinuspunkte.

„EI OLE MUUD, KUI TULEB PARTNERILT PILK KÕRVALE PÖÖRATA.“

Vastavad näitlejad Luule Komissarov ja Andres Tabun

„Džinnimängu“ hoiab koos kahe tegelase eriskummaline dünaamika. Kui lihtne või keeruline oli leida endas seda Fonsiat või Wellerit, keda laval kujutada?

L: Ma tunnen Fonsiat juba nii hästi, ta tuleb mul välja vist päris loomulikult.

A: Ega see lihtne ei ole, kui emotsioonid ja tunded hüppavad ühest äärmusest teise. Eks ma otsin alles seda kuju.

Lavastusest tuleb välja, et kaardimäng pole ainus asi, mis hasarti võib tekitada. Mis teie jaoks tekitab elus hasarti?

L: Minu jaoks on elu juures hasardiks jalgpall ja üleüldiselt sport. Spordil on muideks teatriga väga palju ühist.

A: Ma ei ole küll suur mängur, aga minulgi on tekkinud hasarti – vanasti kossus, vutis, pinksimängus ja males.

Omal ajal, kui Ugala ringreisidel oli, sai hotellides hommikuni pokkerit mängitud, tikkude peale muidugi, aga iga tikk maksis tegelikult 5 kopikat. Mis muud see siis oli kui hasart. Ka teatrit tuleb mingis mõttes kirega teha, kuigi mitte hullumiseni.

Kui saaksite oma mängitavalt tegelaskujult ühe küsimuse küsida, siis mis see oleks? Kuidas võiks ta vastata?

L: Mul on niigi kõik selge. Mul pole vaja juurde küsida. Fonsia on oma perekonnaelus päris palju ise süüdi. Ma võib-olla tahaksin teada: „Miks see nii on?“ Aga tundub, et see tuleb tema iseloomust.

A: Mina päriksin enda tegelaselt: „Mis sa, vanamees, tõmbled? Miks sa ei võiks Fonsiaga ilusti läbi saada, käia jalutamas, vestelda, vanu aegu meenutada ja pisikese pitsi konjakit teha?“ Kuid ma arvan, et ta ei jääks vastust võlgu: „Kurat, ma olen elus! Mu mõistus ja tunded on täitsa korras veel ja töötavad laitmatult!“

Džinn on kaardimäng, mis nõuab mängijatelt strateegiat ja kannatust. Kui palju on teil kogemust kaardimänguga? Kas olete omavahel džinni mänginud?

L: Mina ei ole tegelikult suur kaardi-mängija. Andres on selles muidugi osavam. Kui me päriselt koos mängiks, siis mina raudselt kaotaks.

A: Päriselt me omavahel veel džinni

mänginud ei ole, aga kunagi mängiti seda Ugala küll ja siis sai see mäng ka selgeks õpitud.

Kuidas iseloomustaksite oma lavapartnerit ja millistes tükides olete varem koos mänginud? Kas on midagi, mis on varasemast koostööst kuidagi eriliselt meelde jäänud?

L: Andres on väga vitaalne näitleja ja sellega ta sütitab mind. Tal tuleb tihti väga hästi välja ja ta ajab mulle naeru peale, nii et ma pean mõnes kohas ikka päriselt võitlema endaga.

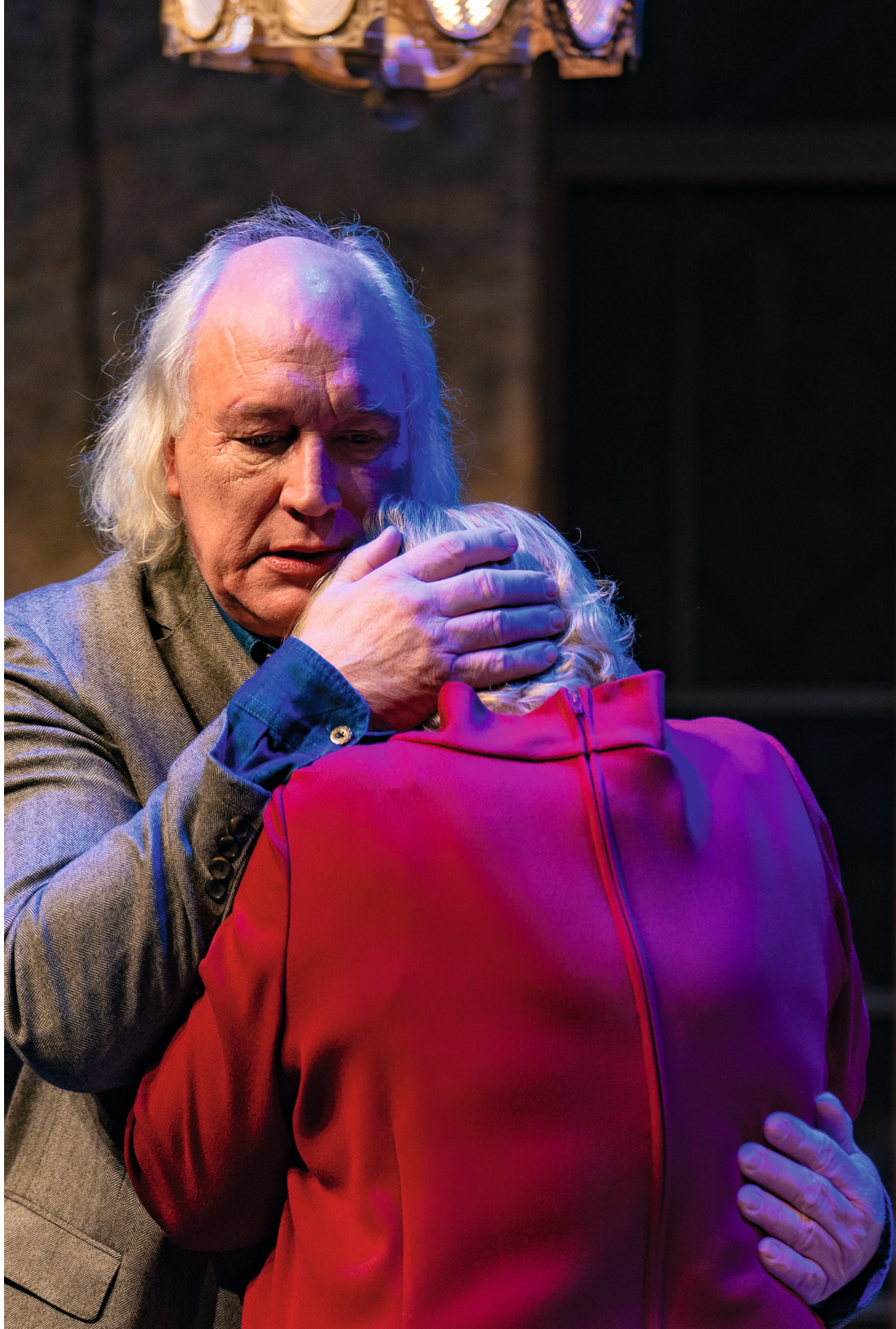
A: Luule on fantastiline lavapartner. Jõuaks ma talle ainult taseme poolest järele. Eks me mõlemad oleme üsna altid laval naerma, seda eriti selles tükis. Siis ei ole muud, kui tuleb partnerilt pilk kõrvale pöörata. Oleme koos mänginud Sirkku Peltola „Väikeses rahas“¹, kus mina olin autistlik poeg ja Luule oli minu ema. Ta oli nii mõistev ja armastav ema. Praegu on repertuaaris Kadri Lepa näidend „Kuju“², kus ta jälle mängib minu ema. Aga nüüd ma olen talle järele jõudnud, sain hiljuti 70 ja võin täitsa vabalt vanadekodus temaga üheeaalset mängida.

Millised väiksema trupiga lavastused teile oma karjäärist veel meelde tulevad ja millised on proovikivid kahekesi tervet lavastust algusest lõpuni vedades?

L: Nooruses ma mängisin kaheinimese tükke päris palju, aga nende pealkirju

1 Lavastaja Tanel Ingi, Ugala 2011.

2 Lavastaja Tanel Ingi, Ugala 2023.

ma küll enam ei mäleta. Kaks nendest olid näiteks Rudolf Allabertiga³ ja Enn Kraamiga⁴. Kaheinimese tükkide suurim raskus on see, et ei teki ühtegi pausi, kus saaks hinge tõmmata. Lavapartneri teksti peab väga teraselt kuulama.

A: Esimene väikese trupiga mäng oli mul juba vanas Ugala Jaan Toominga lavastuses John Millington Synge'i näidendis „Mäekuru varjus“⁵. Seal mul oli au mängida koos Leila Sääliku ja Rein

Malmsteniga. See oli ka väga põnev ja huvitav tegemine. Aga hiljuti ma mängisin Ian Kershaw' monotükki „Maailma ajaloo kõige võimsam näidend“⁶, võib arvata, et see oli poole raskem võrreldes sellega, kui etendust kahe peale ära jagada.

*Luule Komissarovit ja Andres Tabunit
küsitles Gerli Raag*

3 Aleksandr Gelman, „Pink“, lavastaja Kalju Komissarov. Noorsooteater 1984.

4 Aleksandr Gelman, „Silmast silma kõigiga“, lavastaja Kalju Komissarov. Noorsooteater 1982.

5 Ugala 1980.

6 Lavastaja Taago Tubin, Ugala 2023.

MÕTTEID DŽINNIMÄNGUST

Aastaid tagasi, mõned päevad enne esimest „Džinnimängu“ lavastust Los Angelese väikeses teatris kõndisin ma elevusega mööda Hollywood Boulevardi ja otsisin ajalehekioskit, et lugeda oma näidendi kohta avaldatud esimest uudisnuppu. Kannatamatult ja närviliselt läbi ajalehe sөөstes otsisin artiklit, mis kuuldavasti pidi seal olema. Ja seal see oli. Juba sekundite pärast jooksin ma sõna otseses mõttes teatrisse tagasi – täis viha ja nõrdimust. Pisikesse teatrikontorisse jõudes olin juba päris närvis. „Nad nimetavad mu näidendit komöödiadraamaks,“ karjusin. „See on hullumeelne! Inimesed tulevad siia lootuses, et saavad naerda?“

Ja loomulikult nad naersidki. Kuid enda meelest olin ma kirjutanud tragöödia. Jah, ma teadsin, et seal on naljakaid kohti, kuid ma olin surmtõsine, kui keskendusin kahele inimesele, kes on elu lõpule lähedal, kuid kes pole sellegipoolest uurinud läbi paljusid olulisi teemasid oma elus ega seisnud nendega silmitsi. See on džinnimäng, mis algab õrnalt ja seejärel metsiku kinnisideena tõmbab mõlemad tegelased kujuteldavasse surmaspiraali, mis ulatub nende olemuse tuumani. Ometi on see kuni teise vaatuse lõpuni naljakas. Jah, tõepoolest, mõned naeravad lõpuni, hoolimata traagilisest allhoovusest.

Aga mõned aastad tagasi avastasin midagi, mis aitas mul mõista – miks.

Gustave Flauberti kirju lugedes sattusin ma fraasile, mis oli esitatud justkui möödaminnes, nagu paljud muud hiilgavad tähelepanekud: „Me naerame haledusest inimtahte tühisuse üle.“ Sellepärast me naeramegi „Džinnimängu“ vaadates. Inimese tahe teeb selle naljakaks. Ma jäin oma tegelastele truuks, aga elu ise pakkus huumorit. Welleri raev ennekuulmatu õnne vastu on naljakas, kuna me kõik oleme seda tundnud ja teame selle mõttetust. Kuid sellegipoolest Weller raevutseb. Ta võib kaotada Fonsiale, kuid ta võidab Jumalat, kuna just Jumal on see, kes annab naisele võidukaardid. Tema tahe peab sündima. Ja selle tahte jõul teiseneb ka mängu käik, ennustades muutust mehe saatuses. Kuid nagu iga katsega ületada selle maailma piire, on ka see hukule määratud. Selles peitubki näidendi traagiline element ja tõsiasi, miks seda nüüd õigustatult peetakse kahes vaatuses tragikomöödiaks.

Donald Lee Coburn, september 1998⁷

7 https://www.thegingame.com/gg_history.htm, vaadatud 7.1.2025

Lavastusala juht

Siim Saarsen

Kostüümiala juht

Lily Kraav

Grimmiala juht

Merle Liinsoo

Tehnikajuht

Margo Siimon

Lavatehniline juht

Andre Kõiv

Kunstnikud-dekoraatorid

Taimi Põlme ja Eve Komissarov

Kostüümimeistrid

Lily Kraav, Viive Tõlpus ja

Irma Orpana

Puutöömeistrid

Peeter Raska ja Riho Otsma

Metallitööde meister

Jüri Ignatenko

Finantsjuht

Helle Konts

Haldusjuht

Kaido Kivipõld

Teenindusjuht

Marii Ingriin Saaremäe

Personalijuht

Eve Põldsaar

Turundus- ja avalike suhete juht

Annika Vihmann

Korraldusjuht

Elena Aulis

Müügijuht

Mari Hubel

Trupijuht

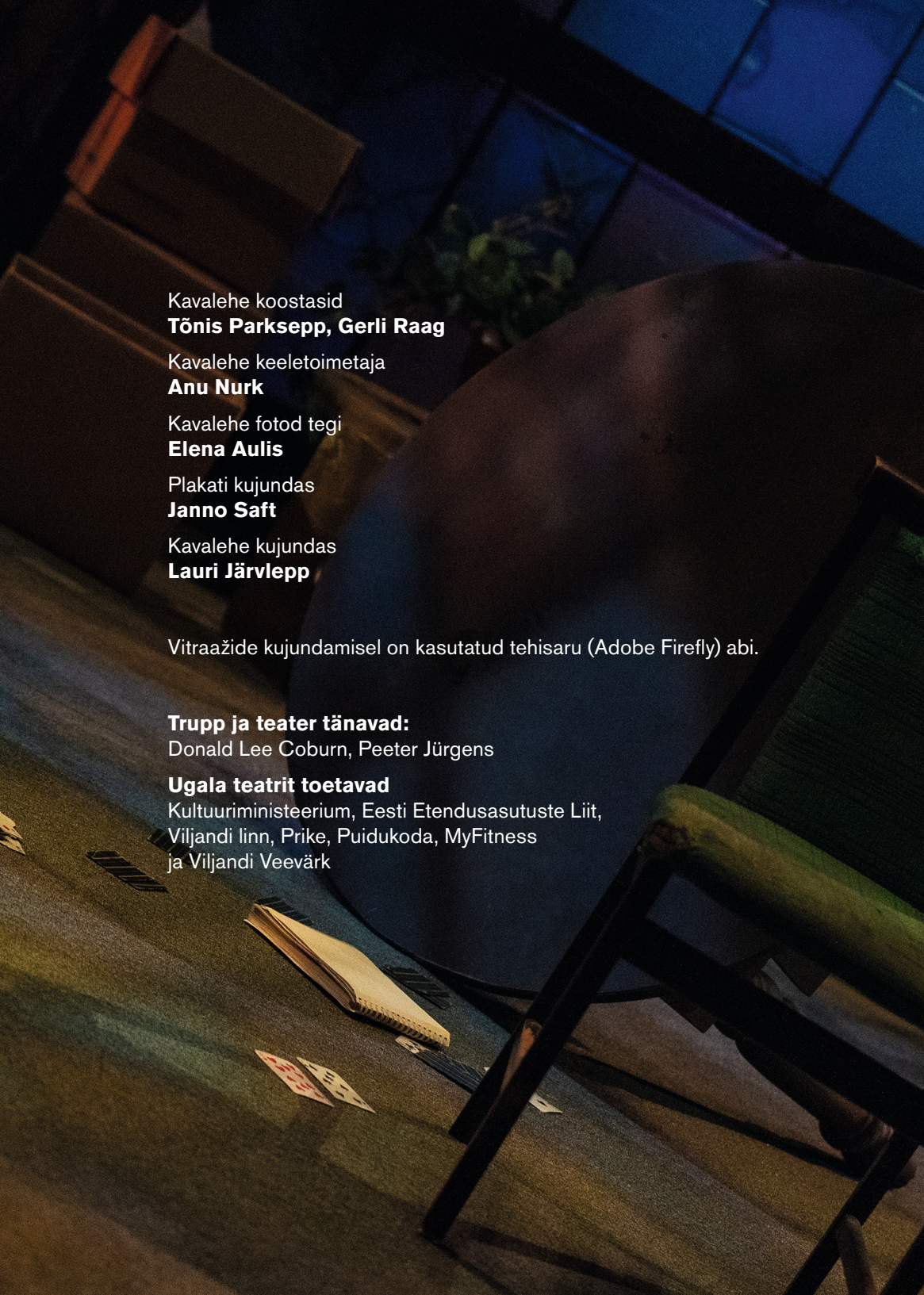
Karl Kena

Dramaturg

Tõnis Parksepp

Muusikajuht

Peeter Konovalov

Kavalehe koostasid
Tõnis Parksepp, Gerli Raag

Kavalehe keeletoiemetaja
Anu Nurk

Kavalehe fotod tegi
Elena Aulis

Plakati kujundas
Janno Saft

Kavalehe kujundas
Lauri Järvlepp

Vitraažide kujundamisel on kasutatud tehisar (Adobe Firefly) abi.

Trupp ja teater tänavad:

Donald Lee Coburn, Peeter Jürgens

Ugala teatrit toetavad

Kultuuriministeerium, Eesti Etendusasutuste Liit,
Viljandi linn, Prike, Puidukoda, MyFitness
ja Viljandi Veevärk

ugala.ee

